

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Perfectionibvs Moribvsqve Divinis Libri XIV

Lessius, Leonardus

Antverpiae, 1620

Liber III. De Immutabilitate Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46817](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46817)

DE
PERFECTIONIBVS
MORIBVSQVE
DIVINIS
LIBER TERTIVS,
DE IMMVTABILITATE DEI.

CAPVT PRIMVM.

Deum esse immutabilem.

TERTIO loco occurrit *immutabilitas*. Hæc pendet ex infinitate & immensitate. Nam quâ immensus est, non potest moueri loco; quâ infinitus in toto genere entis, non potest ei vlla fieri accessio; completur enim omnia: & quia hæc omnia continet per essentiam, non potest quidquam perdere, sicut nec suam essentiam amittere. Est igitur prorsus immutabilis & substantia, & loco, & intelligentia, & affectu, & omni modo intrinseco. S. Thomas Dei immutabilitatem probat tribus rationibus. Primò, Quia Deus est purus actus, nihil habens admixtum potentialitatis; cum potentia imperfectionem dicat, & melius sit esse actu quàm potentia. quidquid autem mutatur, est aliquo modo in potentia ad id ad quod mutatur. Secundò, Quia est omnino simplex, & expers omnis compositionis. In eo autem quod mutatur, necessariò est aliqua compositio, dum successiuè res est sub diuersis terminis,

E 3 vno

vno recedente, & altero succedente. Tertio, Quia est infinitus, comprehendens in se omnem plenitudinem perfectionis.

Hanc immutabilitatem multis locis insinuat Scriptura. Numerorum 23. *Non est Deus quasi homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur.* Psal. 101. *Initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt caeli: ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent. Et sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur; tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Idem es nempe quoad omnia quae in te sunt; nihil tibi accedit, nihil deperit; Malachia 3. *Ego Dominus, & non mutor.* id est, non sum mutabilis. Quae enim Deo tribuuntur, ~~non~~ accipienda sunt, de excellentiori modo exponi in Deo, quam in creaturis, à quibus accepta. Sic immortalitas in Deo significat omnimodam immutabilitatem. 1. ad Timoth. 1. *Regi saeculorum immortalis & invisibilis, soli Deo honor & gloria.* & cap. 6. *Qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem.* Iacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.**

Omnia in
Deo ab omni
aeternitate
perfectissime

Ex hac immutabilitate sequitur primo, Quidquid in tota aeternitate Deo posset accedere sapientiae, considerationis, consilij, amoris, gaudij, felicitatis, voluptatis, id totum ex omni aeternitate in eo fuisse simul collectum, & firmissimè in omnem aeternitatem in ipso per mansurum. Tanta enim in ipso est omnis boni plenitudo, ut nulla fingi possit accessio; tanta firmitas, ut nulla diminutio.

Sequitur secundo, Cum Deus mundum creat, cum res administrat, cum immutat, cum genus humanum delet, cum peccatores punit, cum tam multa, tam varia, tanta ut videtur sollicitudine per Prophetas loquitur, cum naturam nostram assumit, & homo esse incipit, cum per eam tam mirabilia & multiplicia operatur; cum tam graua patitur, cum crucifigitur, resurgit, ascendit in caelum, & Spiritum sanctum ad nos mittit; non ipse ullam vicissitudinem seu mutationem cogitationum, consiliorum aut voluntatum subit; non affectu vlllo nouo tangitur, sed annuo immutabilis in sua simplicissima identitate & primaeuo statu fixus supra omnia perseverat. Similiter & semel ante omnia saecula concepit & statuit omnia quae suis temporibus in lucem & existentiam sunt emersura. Ex vi huius antiqui & aeterni decreti, omnia suis momentis promuntur.

Apud illum, ait S. August. l. 1. Conf. 6. cap. 6. *rerum omnium instabilem stant causa; & rerum omnium mutabilium immutabiles manent origi-*

origines, & omnium irrationabilium & temporalium sempiterna uiuunt rationes. & ut ait Boëtius,

— *immotus manens dat cuncta moueri.*

S. Prosper Sententia 145. *Aeterna & incommutabilis est voluntas eius, nec consilio alternante variatur: in qua simul est quicquid in rebus creandis vel ordinandis praecessit aut sequitur.* Eodem pertinent quae scribit D. August. l. 1. Confess. c. 4. *Immutabilis mutans omnia, numquam nouus, numquam uetus, innouans omnia, & in uoluptatem deducens superbos, & nesciunt, semper agens, semper quietus, colligens & non egens, portans & implens & protegens, creans & nutriens & perficiens. Quare cum nihil desit tibi, amas nec aestuas, rebus & securus, & non doles, irasceris & tranquillus es, opera mutas, nec mutas consilium, recipis quod inuenis, & numquam amittis; numquam inops, & gaudes lucris, numquam auarus, & suras exigis. Supererogatur tibi ut debeas, & quis habet aliquid non tuum? reddis debita nullus debens, donas debita nihil perdens, &c.*

6 Sequitur tertio, Omnem cogitationem, omne consilium, omnem uoluntatem, omnem amorem, omne odium, omnem complacentiam & displicentiam, omne gaudium, omnem felicitatem, omnis boni fruitionem, quae modo in Deo est, ab aeterno in ipso fuisse, & in omnem aeternitatem fore absque omni variatione, accessione, & imminutione. Unde ex mundi creatione, ex Angelorum & hominum obsequiis, cultu, honoribus, laudibus, nihil illi accedit felicitatis, nihil gaudij intrinsicus. Neque ipse haec fecit commodi aut solatij sui causa, sicut homo facit domum, & conquirat familiam & famulos: aut sicut Rex instituit regna, prouincias, ciuitates, ut potentiam suam augeat, rebus alienis & quae extra ipsum sunt, ad hoc adscitis: sed fecit ut affluentiam bonorum suorum communicaret, & quodque illorum, prout capax est, suarum diuitiarum particeps efficeret: sicut sol non illuminat aërem, ut sibi profit, sed ut rebus inferioribus bene sit.

7 Itaque etsi totus mundus periret, & omnes Angeli & homines aeternis poenis addicerentur, ipse nihil inde incommodi acciperet, sed aequè beatus in seipso, sibi ipse plenissimè sufficiens ad omnem uoluptatem & felicitatem, permaneret. Sicut si Monarcha totius orbis paruula aliqua uilla periret cum mancipiis aliquot, nihil inde sentiret damni aut inueneris. Hinc Job 35. dicitur: *Si peccaueris, quid ei nocebis? & si multiplicatae fuerint iniquitates tuae, quid facies contra eum? Porro si iussu egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua acci-*

Nihil decideret Deo, nisi omnia perirent.

accipiet? & Psalmo 15. Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum creatorum non eges. Ratio est, Primò, quia cum ipse sit bonum infinitum, totum bonum creaturæ comparatione ipsius est instar nihili. Sap. 11. Tamquam momentum statera, sic est ante te orbis terrarum, & tamquam gutta voris antelucani, quæ descendit in terram.

Deinde, quia cum omnia in ipso sint emipienter, nihil ipsi perire potest: etsi enim res in se pereant, manent tamen semper apud ipsum in eius sapientia & potentia, ubi non minus eas contemplatur & illis delectatur, quàm si foris existerent. Sic omnia possibile illi existunt & viuunt.

Ex quibus perspicuum est, Primò, neminem sibi debere blandiri quàm multum pro Deo fecerit, aut suis laboribus ei aliquod beneficium præstiterit. Nam præterquam quòd hæc & infinita alia Deo ex gratitudine debeamus, ipseque à nobis optimo iure posset exigere: omnia ista nihil ipsi profunt, sed nobis & proximis nostris. Secundò, frustra insanire eos, qui suis maledictis & blasphemis Deo nocere, merorem inferre, & de illo se vlcisci putant. Qui caput rupi illidit, non illam lædit, sed seipsum perimit. Quidquid in illum incommutabilem rectitudinem illisum fuerit, confringi necesse est. Omnis peccator dum legem illius violat, in illam impingit: quàm grauius se læserit, apparebit omnibus in die iudicij, singulis in morte.

CAPVT II.

*Libertatem arbitrij non officere immutabilitati,
nec contrà.*

Obiectio.

VIDERI possit obstare huic immutabilitati, quòd diuina natura ex se non sit determinata ad actus liberos, sed omnino indeterminata & indifferens, verbi gratia, ad volendum mundum hunc & nolendum. Si enim est indifferens, ergo accedente velle aut nolle, mutabitur, aliter enim nunc se habebit quàm antea: antea enim erat indifferens ad vtrumlibet, nunc verò est determinata ad alterum, verbi gratia, ad velle.

Responsio.

Sed hæc indeterminatio non obstat, quia in tota retrò æternitate, vel temporis imaginarij infinitate, non potest dari vllù instans, in quo dici possit, Nunc diuina voluntas ad velle hunc mundum est indeterminata. Quamdiu enim essentia diuina fuit, etiam diui-

na voluntas ad hoc velle & ad omnes alios actus suos liberos determinata fuit. Itaque hæc determinatio non successit in determinationi, ac proinde nullam mutationem induxit. Ad omnem enim mutationem requiruntur duo instantia sibi succedentia, in quorum priore res sit sub vno contradictorio, in posteriore sub altero: vt cum quis ex non volente fit volens, aut ex volente non volens. Cuius ratio est, quia cum omnis mutatio simplex per se primò & intrinsecè sit inter contradictoria, & contradictoria non possint simul (id est, eodem instanti) eidem inesse; necesse est vt diuersis instantibus insint, quorum alterum alteri succedat. Quare cum nec in tempore, nec in æternitate possint assignari duo instantia sibi succedentia, in quorum altero diuina voluntas sit indeterminata, aut non volens hunc mundum; in altero sit volens; perspicuum est, nullam in ea ex hoc capite poni mutabilitatem.

Omni mutatione requiri duo instantia.

9 Dices, In priori instanti naturæ, iuxta nostrum modum concipiendi, diuina voluntas est indeterminata, & carens esse, in posteriori autem est determinata, & iam habens velle, ergo saltem ratione successione horum instantium erit mutatio. Respondeo, Illa instantia non esse instantia durationis, sed rationis, & illud prius & posterius non dicere ordinem successione, sed causæ & effectus, vel cuiusdam dependentiæ, iuxta modum quo hæc in diuinis locum habere possunt: & vt quidam dicunt, non est ibi prius in quo, sed à quo. significatur enim solum quidam ordo dependentiæ inter rationes conceptibiles in Deo. Secundum autem talia instantia, & tale prius & posterius, non fit mutatio, quia posterior terminus non excludit priorem, sed simul tempore insunt eidem. Confirmatur, quia si res diceretur mutari ex eo quòd ipsa vt prior natura, caret aliqua formâ (de carètia negatiua intellige,) vt posterior natura, illam verè habet, eidem simul eodem temporis instanti inessent contradictoria. nam mutatio debet esse inter contradictorios terminos.

Instantia natura non sufficiunt ad mutationem.

10 Ex his satis liquet, nullam in Deo ratione actuum liberorum factam esse mutationem, nec propter illos Deum vlla ratione posse dici mutabilem. Si tamen Deus non determinasset se ex omni æternitate, non posset se determinare in tempore absque aliqua sui mutatione: quia darentur duo instantia durationis, in quorum priore Deus esset indeterminatus, & carens volitione; in posteriore determinatus ad volitionem, eamque habens; verumque esset dicere, Deus ex non volente factus est volens; quòd absque aliqua

F muta-

mutatione fieri non posset. Nam etsi fortè non physicè, tamen morèter nunc se aliter haberet quàm antea habuerat: quia velle aliquid, est denominatio intrinseca.

Deum ad omnia se determinavit.

Hinc sequitur, Deum ex omni æternitate, & ante infinitum 11 tempus se determinasse ad omnia futura & non futura, de què omnibus perfectissimè deliberasse & statuisse, decernendo non solum quid re ipsa fieri vel non fieri, permitti vel non permitti debeat, sed etiam quid quavis hypothèsi imaginabili facta, futurum vel permittendum; non futurum aut non permittendum esset. Quæ determinatio est prorsus admirabilis, & infinitè infinitam diuinæ voluntatis vastitatem & amplitudinem indicat: nam circa vnamquamque rem infinitæ hypothèses fieri possunt. loquor de hypothèsi considerata cum circumstantiis necessariis in particulari, vt inclinet voluntatem ad agendum vel non agendum: sapiens enim non se determinat in rebus agendis, nisi spectatis omnibus circumstantiis. Nullo igitur instanti in tota æternitate fuit in voluntate diuina aliqua indeterminatio aut indifferentia, vt ei possit succedere determinatio; sed omnia instantia, & ipsam temporis imaginarij infinitatem determinatio plenissima anticipauit & præcænit, estque tam antiqua & æterna, & immutabilis, quàm ipsa diuina essentia.

Postulat diuina essentia statim determinari.

Et quamuis diuina essentia ex se, vt est prius ratione actu libero, 12 non sit determinata, sed indifferens, vt dictum est; tamen ex natura sua postulat vt statim hoc ipso quo est, ad omnia determinetur, ita vt ne momento quidem esse possit absque determinatione in alteram partem, nimirum ad velle aut nolle; ad velle permittere, aut nolle permittere; siue absolute, siue sub aliqua hypothèsi. Non enim omnia vult aut non vult absolute, sed quædam solum sub aliqua conditione. Idem dico de voluntate permittendi. Ratio cur hoc postulet, est, quia manere indeterminatum, est imperfectionis: prouenit enim ex eo quod res non sit satis examinata, neque satis constet, vtrum hæc an illa pars magis expediat, vnde timetur ne in futurum aliquid occurrat, ratione cuius nos electionis facta pœniteat. Sed nihil horum habet locum in Deo, qui ex omni æternitate plenissimè omnia considerauit, perinde ac si infinito tempore omnia & singula expendisset, & nouit clarissimè quid ex singulis sequi possit, & quid re ipsa, si hoc vel illud ponatur, sit secuturum. Itaque nulla est ratio, cur voluntatem suam circa aliquod obiectum suspendat. Accedit quod ex hac suspen-

suspensione & indifferentia necessariò sequeretur mutabilitas, vt ex antè dictis constat.

CAPVT III.

Omnia sibi Deo esse mutabilia.

- 13 ESSE natura sua immutabile, ita Deo est proprium, vt nulli creaturæ sit communicabile. Cum enim nulla creatura possit esse immensa, sed necessariò sit limitata quantitatè, & limitatum spatium occupet, necessariò etiam est mutabilis loco, & ex vno in alium transferri potest, vt videre est in Angelis, qui tamen sunt perfectissimi. Pari modo cum nulla res creata habeat omnem perfectionem cuius est capax per suam essentiam, necesse est eam perfici qualitatibus sibi congruentibus. Sic Angeli habitibus & actibus tum intellectus tum voluntatis perficiuntur: ac proinde secundum has poterit in eis esse mutatio. Sic ex bonis facti sunt mali liberæ voluntatis electione, estque in illis cogitationum & volitionum multiplex & ferè assidua alternatio, prout varia de rebus agendis se offerunt. Denique etiam secundum esse substantiale sunt omnia mutabilia: quia sicut ex libero Dei influxu acceperunt esse, ita eodem influxu cessante necessariò desinerent, & suum esse amitterent.
- 15 Hinc Apostolus 1. ad Timoth. 6. ait, *solum Deum habere immortalitatem*, nimirum perfectam & independentem, ita vt nulla ratione possit vitam amittere. Et sancti Patres docent, Angelos esse quidem immortales, non tamen natura sua, sed gratia Conditoris. Damascenus l. 2. De fide c. 3. *Immortalis est Angelus, non natura, sed gratia. Nam omne quod cepit, desinere suapte natura potest.* Cyrillus l. 8. Theauri c. 2. *Etsi Angelus immortalis quedam res est, propter voluntatem & gratiam Saluatoris: tamen quia ortum habuit, & esse cepit, occidere quoque potest, & non esse.* Et infra: *Solus enim Deus propriè immortalis est, quia naturaliter id habet, cetera per gratiam, sicut creatura.* & Iustinus in Responsione 13. quaest. ad Gentes: *Solum Deum dicimus obtinere immortalitatem, quia ex sua ipsius natura, non ex aliena voluntate hac illi adest.*
- 16 Neque his obstat, quòd DD. Scholastici passim docent Angelos natura sua immortales: quia loquuntur de immortalitate, facta comparatione ad causas creatas. Cum enim mortale & immortale

dicant ordinem ad causam intrinsecam vel extrinsecam, quæ possit vel non possit mortem inferre, dupliciter potest aliquid dici mortale & immortale, facta nimirum comparatione ad duplicem causam, potentiam inquam Dei, & potentiam creaturæ. Itaque si fiat comparatio ad potentiam Dei, sic nulla res creata natura sua est immortalis, ac proinde spectata conditione naturæ est mortalis, quia ex natura sua habet ut pendeat ex libero influxu Dei, ac proinde ut possit desinere esse. Sicut enim ex natura sua per se considerata habet ut possit esse: ita etiam ut possit non esse: quod posse non est aliud, quam non-repugnantia. Hoc modo intelligendi sunt SS. Patres, cum dicunt, nihil creatum esse natura sua incorruptibile aut immortale, & omnia sicut inceperunt esse, ita posse desinere.

Quomodo
Angeli natura sua sunt
immortales,
& quomodo
mortales.

Si verò fiat comparatio ad causam creatam, non solum Angeli sunt immortales natura sua, sed etiam animæ rationales, & corpora cælestia, & fortè etiam elementa, præsertim si sint naturæ simplices. nihil enim horum periri potest vi creata. Omne enim quod vi causæ creatæ periri potest, debet esse tale ut possit in se ab illa causâ recipere impressionem alicuius qualitatis vel formæ, quæ simul consistere non possit cum forma quæ illi inerat. Itaque debet esse compositum ex materia & forma, cuiusque materia debet esse capax illius impressionis, ut patet in omnibus alterationibus & corruptionibus, quæ à causis naturalibus inferuntur. Vnde perspicuum est, nullam substantiâ simplicem, qualis est natura Angelica, & anima rationalis, ac fortè substantia cælorum & elementorum, ab vlla vi creata periri posse, cum ista non consent aliquo subiecto quod possit recipere aliquam impressionem, quæ cum illorum natura consistere nequeat.

Hæc tamen omnia, facta comparatione ad potentiam diuinam, sunt natura sua mortalia & corruptibilia, quia nullam habent firmitatem aut soliditatem, nisi ex Dei voluntate, & assiduo influxu: quem influxum, quia liber est Deo, & liberaliter, nullo præiudicio merito conferitur, sancti Patres *gratiam* vocant.

Hinc inferitur, omnes Sanctos & Beatos, si naturam eorum spectes, posse amittere suam beatitudinē, gloriam, ac immortalitatem, & relabi ad nostras miseras, deinde posse peccare & amittere suam sanctitatem, ac damnari; imò posse amittere ipsam naturā, & conuerti in nihilum: quorum omnium assidua consideratio est illis causa summæ humilitatis & subiectionis erga Deum, & continuæ gratiarum actionis. Solus Deus supra omnia positus, omnia continens

nens & conseruans, nihil suorum bonorum amittere potest; nihil ab alio accepit, sed à seipso omnia habet, nemini obnoxius, nemini debitor, nisi gratuita & liberali promissione sua. Ipsi gloria, ipsi imperium, ipsi gratiarum actio ab omni creatura in omnes generationes sæculi sæculorum. Amen.

De aliis fructibus qui ex consideratione immutabilitatis Dei colligi possunt, dicemus lib. iv. De Æternitate.

CAPVT IV.

Recollectio precatória, de immutabilitate.

- 20 **T**IBI Regi sæculorum immortalis & inuisibili, apud quem non est i. ad Tim. 2. Iacobi 1. transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio, soli Deo & Domino meo honor & gloria ab omni creaturâ in terra & in cælo, & supra omnem creaturam in altissima & inaccessibili luce sapientiæ & Diuinitatis tuæ. Tu omnis immortalitatis & stabilitatis auctor, tu gluten & nexus omnium.
- 21 Per te Angelicæ naturæ & animæ rationales immortales & inexterminabiles constant. Per te cælorum firmitas, qui *solidi velut cre-* Eccl. 1. *fusi sunt.* Per te terra in æternum stat, suis librata ponderibus in medio vniuersi, tamquam centrum immobile. Per te elementorum & materiæ indissolubilis natura. tam potenti manu his omnibus speciem impressisti, vt nulla arte eradi; tam validè contines intrinsecus, & coherere facis, vt nulla vi possint dissipari.
- 22 Neque tantum immortalitatis & stabilitatis es auctor, sed etiam omnis motionis tam spiritalis quàm corporalis prima & suprema origo. Nihil enim fit visibiliter in hac totius creaturæ veluti amplissima Repub. quod non ab inuisibili aula summi Imperatoris, Prosper Sententia 58. secundum ineffabilem distributionem donorum & gratiarum, præmiorum & pœnarum, bonorum & malorum, & ceterarum huius vitæ vicissitudinum, vel iubeatur vel permittatur.
- 23 Apud te rerum omnium mutabiliu immutabiles sunt rationes, & omnium temporalium æternæ stant origines. Semel ante sæcula omnia statuisti de omnibus, semel dixisti, & ex vi huius statuti promuntur & dispensantur sæcula, & quæ per sæculorum decursum suis momentis & locis in lucem veniunt. Ordo temporum apud te sine tempore est; nec aliqua tibi sunt noua, qui iam ab æterno fecisti omnia quæ futura sunt. *Fecisti*, inquam, in prædestinatione tua,

in decreto tuo iubente vel permittente, & in præsentia tua infal-
libiliter omnia intuente ut præsentia.

Apud te est omnis boni plenitudo, præexistens & anticipata ante 24
omnia sæcula, cui nulla accessio, nulla fieri potest detractio. Simul
habes ab initio quicquid per infinitum sæculorum decursum acce-
dere potest; nec quidquam potes amittere, quia per essentiam tuam
habes & es omnia. Non egēs obsequiis nostris, neque ex salute no-
stra tibi aliquid commodi, vel ex damnatione aliquid incommodi
provenire potest. Et quamvis totus periret mundus, tu tamen ni-
hil amitteres, neque beatitudo vel gloria tua idcirco minora fo-
rent, aut aliquid detrimenti caperent.

Amas tamen nos æterno & infinito amore; & nihil non agis ut 25
salvi simus, & beatitudinis tuæ participes, & cum à te recesserimus,
non deseris nos, sed multis modis reuocas, sicut benignus parens
filios fugitivos, veniam promittens, ne in æternum exitiū ruamus.

O immensam spiritus tui dulcedinem, qui tanta nobiscum ve- 26
ris benignitate, non solum nihil tale promeritis, sed ingratis, sed re-
bellibus, sed assidue te offendentibus, & malum pro infinitis bene-
ficiis tuis rependentibus!

⊙ Illumina tenebras nostras, lux primæva, absterge ab oculis men- 27
tis nostræ nugacem nugarum huius mundi fascinationem, sensum
simplicem pervertentem: ut quantum inter caduca & immortalia,
inter fluxa & permanentia, inter bona huius sæculi & futuri inter-
sit, clarè perspiciamus; ut illis contemptis hæc persequamur, hæc
assequamur, his inhæreamus. Aufer à nobis mentis inconstantiam,
ne in bono proposito fluctuemus, neque unquam deseramus quod
semel à nobis bene acceptum. Nihil enim magis noxium ad pro-
fectum, quàm instabilitas animi nusquam consistentis, & leui mo-
mento huc illuc instar arundinis impulsæ.

Tange apicem animæ nostræ radio lucis tuæ, & mentem no- 28
stram trahere sursum ad te, supra omnium mutabilium sphaeras, su-
pra solis annique vias, supra omnia bona creata, & vinculo charita-
tis insolubiliter adstringe tibi, ut neque mors, neque vita, neque pau-
pertas, neque diuitiæ, neque gloria vel ignominia, neque voluptas
vel afflictio, neque sublimitas vel profundum, neque ipsæ infero-
rum portæ & uniuersa diaboli tormenta valeant eam conuellere,
aut à te separare.